

Het geheim van Matsuoka

Bon, we weten dat *Het geheim van Matsuoka* een detectiveverhaal is, waarin Van Zwam, de 'detectief' in kwestie, het opneemt tegen ene Matsuoka. Een Japanner begot. Tja, die hadden tenslotte de oorlog verloren toen ze wat atoombommen op hun bakkes kregen. Bien fait!

Is het alweer een reminiscentie naar het oorlogsverleden? Het is een vanzelfsprekende uitleg, maar is het niet zo dat anderzijds het toch enigszins gewaagd was om die gele spleetog te laten opdraven, zelfs al was hij bedoeld als antiheld, als protagonist voor de ware hoofdfiguur in casu Van Zwam? Bah, de lezer van toen zal er niet om gemaald hebben, hij zal heel vanzelfsprekend wel gedacht hebben dat die spleetog vroeg of laat het onderspit zou delven. Gele honden kregen toen lik op stuk, denkend aan de strips van Blake en Mortimer, Buck Danny, De blauwe Sperwer, etc.

Een aantal elementen, die als zovele kenmerken in het oeuvre van auteur Sleen opduiken, worden hier voor het eerst kenbaar gemaakt. Ik ga de lezer niet vervelen met het analyseren van die factoren die evenveel motieven, thema's, onderwerpen betekenen, gezien ze pas later tel quel worden besproken.

Wel wil ik die elementen opsommen die belangrijk zijn. Voor zijn eerste verhaal heeft Sleen een aantal personages doen opdraven die we in verdere strips zullen weervinden. *Het geheim van Matsuoka* is als het ware een catalogus, een titellijst, een inventaris; achtereenvolgens maken we kennis met Van Zwam (de held), Jef Pedal (die lange tijd medeplichtige van de bende van Van Zwam zal blijven), Lodewijk de veertiende (maar die speelt geen rol van belang), Nero alias Keizer Nero, en tenslotte Matsuoka (en ook bijkomstig: diens medeplichtige, de dief/gangster/zakkenroller, Ivan de verschrikkelijke). Dat wat de personages betreft, die het niet minder dan drie verhalen lang met elkaar aan de stok krijgen. Opmerkelijk ook is de présence van de politie, hier in de gedaante van Savooi, hoofdinspecteur, ofschoon politiemensen eerder een passieve rol toebedeeld krijgen.

Het Geheim van Matsuoka, 1947-1948 – strook 9.

Het tafereeltje in het commissariaat wordt een motief dat we als terugkerende sekvens in latere verhalen makkelijk zullen herkennen (o.a. de eindsekvens van *De ark van Nero*), net als we Marc Sleen, de auteur himself, meermaals zien interveniëren in het verhaal.

Een particularisme? Zelfspot? Ironie? Of gewoon laksheid in de opbouw van het verhaal, die maakt dat de auteur als een 'Deus ex machina' moet tussenbeide komen, om het verhaal weer op de rails te krijgen? Wait and see...

Er is ook – wat men ook denke – de 'speciale' uitvinding, want de Japanner Matsuoka mag dan wel een geschifte megalomaan zijn, hij is ook een briljant uitvinder, die in al zijn Oosterse (on)wijsheid de beste manier heeft gevonden om de stomme Belgen te onderwerpen, nl. door het brouwen – in dit geval distilleren – van een drankje met biersmaak. Argh!

Belangrijk is ook het geografisch element, want al begint het verhaal in Brussel, de actie verplaatst zich naar Gent en nadien zelfs naar Brugge.

Het Geheim van Matsuoka, 1947-1948 – strook 95.

Het Geheim van Matsuoka, 1947-1948 – strook 75.

Dan is er ook nog het (getekend) decor, van ongere straatjes, krochten en steegjes, de stedelijke monumenten van Gent en Brugge, wat toch de opmerking staaft dat in de drie belangrijkste krantenstrips van die jaren (Suske en Wiske in *De Standaard*, Van Zwam in *De Nieuwe Gids* en Thomas Pips in *Het Volk*), het stedelijk decor – Antwerpen, Brussel, Gent, etc – wel heel belangrijk was. Dat verdient een studie apart. Avis aux amateurs...

Het Geheim van Matsuoka, 1947-1948 – strook 144/3.

Ook de manier van verplaatsen is belangrijk en niet in het minst om de sekvens met de overladen moto met side-car, bestuurd door Van Zwam en bemand door vijf passagiers-agenten!

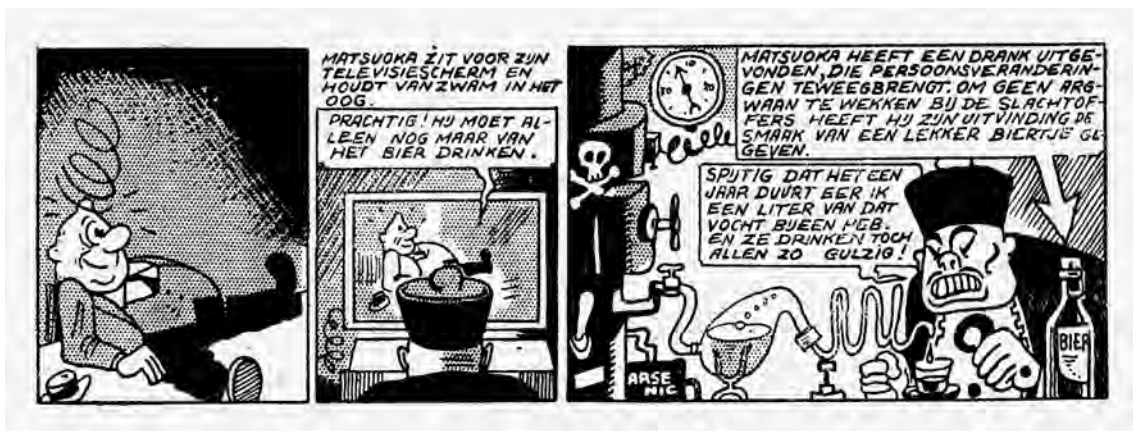
Sleen is in die vroege periode een meester in het suggereren van angoissante spanning met indrukwekkende nachtelijke scènes; dat komt goed uit, want voor de rest zijn de personages soms archi-lelijk getekend. Sleen kan trones tekenen, maar de gelaatstrekken van zijn personages missen vastheid.

Het satirisch element is niet erg uitgesproken, al kan het hele verhaal ironisch worden opgevat. Zo krijg je de Belgen klein: geef ze

bier en ze aanbidden u! Nogal uitvergroot en eerder bombastisch, maar waarom niet? Op zich is het een verhaal vol dynamiek, verrassende wendingen en opgesmukt met de nodige spanning. Marc Sleen heeft zijn entree niet gemist in de feuilletonliteratuur en dat gaat de lezer merken met het vervolg van de saga. Om nu terug te komen op de verschijning van Sleen als stripfiguur, in dit verhaal doet hij een gastoptreden van de stroken IO1 t/m IO4. Dat was niet zo exceptioneel. Vandersteen had het reeds voorgedaan, o.a. in de Simbatstrip, verschenen in *Bravo*, en later ook in *Suske en Wiske*.

Het Geheim van Matsuoka, 1947-1948 – strook 101 tot 104.

Het Geheim van Matsuoka, 1947-1948 – strook 14

Ook Pom zal bijwijlen zichzelf portretteren in de Bert Bibber en Piet Pienterstrip. Bij Sleen komt het wel meer voor dat hij in eigen strips opduikt (een keertje zelfs in Oktaaf Keunink), denkend aan *De X-Bom*, of nog andere verhalen. In *De Kolokieten* (1994) hebben de inwoners van die planeet allemaal de grotesk getekende trekken van een verouderde Sleen. Maar wat moeten we daarbij denken?

Het is duidelijk dat hij met *Het geheim van Matsuoka* ergens een ‘statement’ heeft willen maken, Ik Marc Sleen, tekenaar van deze strip! Het is zonder meer een narcistisch trekje, als de jonge man die zichzelf bewonderde in de weerspiegeling in het water, zeg maar de spiegelreflectie adorerend, dus zichzelf aanbidde. Wat sommige psycho-analitici zelfs bestempelen als ego-erotiek, zeg maar mentale zelfbevrediging. Ik hou het hier toch liever op ‘primary stage’, omdat het ergens begrijpelijk is dat deze jonge man, deze nog prille kunstenaar – tekenaar – schilder – kartoenist en stripauteur a) langzaam beseft dat hij een publiek heeft of toch gelezen en geapprecieerd wordt en b) langzaam beseft dat hij faam en beroemdheid ontwikkelt, dankzij zijn werk. Dat streelt zijn ego, wat hij gelukkig kan relativieren, maar het is een feit dat Sleen op relatief korte tijd bekend wordt en zelfs met zijn portret op een cover van *Overal* prijkt (Vandersteen stond eerder op de cover van *Ons Volk*). Relativeren zei ik; is Sleen als personage nog heel discreet in *Het geheim van Matsuoka* dan is hij in *De Xbom* al heel anders, die nonchalant zijn held weigert te helpen. In de nochtans enorme stroom brieven die Nero nadien ontvangt, zit er één brief bij van een lezer: *Die schrijft hier dat ik een zagevent en een knorpot ben*, leest een verontwaardigde Nero!

Maar relativieren of niet, de narcist in Sleen (en is niet elke kunstenaar een narcist?) heeft blijkbaar van tijd tot tijd de ‘boost’ nodig, het ijdel gestreel, zowat de goedkeuring van de lezer, de adoratie van de fan, welke drukt op zijn inspiratie en hem deze ingrepen influistert. Het is, laten we zeggen, een menselijk trekje,

een bevestiging van zijn personaliteit, want zelf narcisme is een 'drive', zolang het niet neurotisch drukt op zijn oeuvre.

De psychologische vitrine die elke kunstenaar, bewust of onbewust, etaleert en die we hier bij Sleen lichtvoetig ontdekken, manifesteert zich later overduidelijk. Het gezin Neels had geen kinderen, zodat zijn alter ego, de kunstenaar Sleen zijn hoofdpersonage wel één kind schonk, Adhemar genaamd, en niet toevallig superintelligent (zie *De zoon van Nero*).
Overcompensatie?

Het verwijst nogmaals naar de ineengestengelde waarde en relatie van leven en oeuvre: Vandersteen, Sleen, De Moor, Pom e.a. waren kunstenaars die echt leefden voor hun vak, wat hun levens-essentie was. Dat belette Vandersteen, noch De Moor, niet om dat in familiale kring te doen. Bij Vandersteen ging het zover dat hij 'omringd' werd door medewerkers (de Studio Vandersteen als een tweede familie), De Moor zette een domper op eigen oeuvre om in de geborgenheid van een studio te gaan werken (voor Hergé), iets wat hij eerder reeds gedaan had met zijn zwager, met wie Studio Artec werd opgericht. Pom en Sleen daarentegen bleven 'enzelgangers', met een strikt privé leven en geen studio noch medewerkers.

Sleen leefde voor zijn vak. We wezen er op: je werkt niet zonder ambitie noch doeleind aan zes-zeven strips per week, zomaar voor de lol of enkel voor roem en glorie. Het is zodanig een uiting van je hele zijn, je hele ego, dat die 'ambitie' de ware 'drive' wordt, waaraan de kunstenaar zich optrekt. Eugène Hermans vertelde me dat hij vooral bij Vandersteen die ijzersterke ambitie en wil om er te geraken had herkend. Blijkbaar had ook de jongere Sleen diezelfde brandende motivering in zich. (zie noot 4)

Ik wil nog een opmerking maken in verband met het gebruik van televisie (strook 14 e.v.) in dit verhaal. Uiteraard bestond televisie reeds in 1947, maar in België was dat nog een toekomstdroom. Alleen Engeland en Duitsland hadden er voor W.O. II reeds commercieel gebruik van gemaakt, alvorens de stupide yankees deze wonderbare uitvinding door ultra-commerciële noden verpauperden tot oculaire kauwgom.

Soit. Maar televisie of niet, in de Vlaamse strip maakt zowat iedereen er gebruik van: Vandersteen in menig realistisch SF-verhaal, Bob De Moor in zijn KZV-strips, evenals Buth in menig Flanders-scenario, etc. Het is werkelijk zeer merkwaardig dat zo vroeg zovele strippende geesten in onze contreien reeds de volle impact van deze uitvinding erkennen en het gebruik ervan benutten. En dus ook Matsuoka, wat had je gedacht?

Het B-gevaar

Het B-gevaar, verschenen van januari tot mei 1948, is naar de titel intrigerend genoeg. Van waar die titel en vooral wat betekent hij? In het verhaal zelf wordt dat niet meteen duidelijk gemaakt.

Meer dan waarschijnlijk heeft Sleen die titel gevonden in het eerste nummer van het *Gulden Boek*, dat verscheen in oktober 1947. Het *Gulden Boek* was een publicatie van Nova te Antwerpen, eigenlijk een publicatie van Ad Van Tassel, de man die met A. Van Opstraet voor de oorlog Patria nieuw leven had ingeblazen. Na de oorlog werd op de achtergelaten puinhoop uitgeverij Sparta opgericht (die o.m. *Piccolo* weer opviste) evenals Nova dat het *Gulden Boek* uitgaf. Dit maandblad was een zoveelste poging om een soort lokale *Reader's Digest* te worden, met artikels, feuilletons, verhalen, allemaal kort gehouden, een heuse 'digest', kortom makkelijke handlectuur. In Frankrijk had je *Sélection* en *Constellation* en in het Nederlands taalgebied had je *Echo*, *Cheerio*, *Reflex*, *Wereldspiegel*, de Antwerpse *Wonderland* (meer thematisch gericht) en het *Gulden Boek*. Nogal pretentieus titelde GB 'De meest belangrijke en merkwaardige artikelen uit de wereldpers'. Jaja...

En in dat nr 1 staat, van pagina 100 tot en met 110: *Nota over het B'-gevaar*, dat zou afkomstig zijn uit de *Saturday Evening Post*. Er staat ook de naam bij van een auteur, **Gerald Kersh** en dan ging meteen bij dendeze een lichtje branden. 'Note on danger B' verscheen effectief in de *Saturday Evening Post* van 4 april 1947 en later nog eens in *Argosy* in 1950 (zie p. 43).

Newton en Einstein zouden zich kapot rondwentelen in hun graf mochten ze dit 'onzinnig' verhaal hebben gelezen, een heus anti-tijdreisverhaal (of is het ante-tijdreis?) dat misschien leuk is maar vooral grotesk en grotesk heeft Sleen het aangewend in zijn strip.

Het B-Gevaar, 1948 – stroken 25-26-27.

Het B-Gevaar, 1948 – strook 5.

HET "B"-GEVAAR

Marc Sleen stelt voor :

Zoals in ons blad van gisteren aangekondigd verschiint van af a.s. Maandag een nieuw tekenverhaal van de hand van Marc Sleen in onze kolommen nl. «Het «B»-gevaar.

Voor wie weet wat het «B»-gevaar betekent — de versnelde verjonging van de reiziger die bv. in een vliegtuig een bepaalde, tot nog toe evenwel niet bereikte snelheid overschrijdt — en daarbij denkt aan de kunstzin, de vaardigheid en de zin voor fantasie van Marc Sleen, is het duidelijk dat de verwachtingen met betrekking tot het nieuw tekenverhaal zeer hoog gespannen mogen worden. De tekenaar stelt daarboven de voornaamste personages uit «Het «B»-gevaar aan onze lezers voor.

Het B-Gevaar, 1948 – aankondiging

Edoch, zonder vliegtuigen! Hij plaatst zijn 'slachtoffers' gewoon op een draaistoel en Matsuoka laat die zo snel roteren, dat wie op de stoel zit terug jong wordt, alsmaar jonger! En wie te lang blijft draaien verdwijnt helemaal, een bundeltje kleren achterlatend! Afgrijselijk!

Een eenvoudige stoel, verdomme! En een stoel die je jonger maakt of, vice versa, veroudert. Geen heuse tijdmachine, zoals de teletijdmachine van Barabas (afgekeken uit de Alley Oop-strip) die door tijd en ruimte reisde. Een stoel verdomme! Maar zo is het! Je reist niet door de tijd, je verjongt! De uitvinding heeft slechts effect op je eigen lichaam, niet op de tijd. Het is iets waarvan alle vorsers die aan stamcelonderzoek doen al jaren naar snakken, zij die het verouderingsproces willen vertragen (lees de roman van Jo Claes, *De Mythe van Methusalem*, Houtekiet, 2014, om dat te begrijpen). En het is natuurlijk niet de stoel zelf die de uitvinding maakt, maar wel wanneer Matsuoka op dat vermaledijde knopje duwt dat de stoel in werking zet!

Maar eigenlijk gaat Matsuoka bij monde van Sleen veel verder, want het verhaal steunt op het feit dat (de overleden) nonkel Isidor een erfenis nalaat en Van Zwam die gaat zoeken, maar in werkelijkheid een levende Isidor terugvindt, omdat Matsuoka hem met zijn wonderstoel uit het rijk der doden heeft gehaald.